

akarták tartani.²⁰⁾ Az uzsora magánjogi és büntető elbírálásakor tehát a szóbeli megállapodások a joggyakorlat által felállított ezen keretek között feltétlenül figyelembe veendőek.

Mintthogy a szolgáltatások aránytalanságának kérdése a szerződés megkötésének helye és időpontja alapján bírálható el, szükségesnek tartjuk még rámutatni arra, hogy a *megkötés időpontjának* jelenlévők között az ajánlat elfogadásának, távollévők között pedig az elfogadó nyilatkozat elküldésének időpontja tekintendő.²¹⁾ Az uzsora elkövetési helye a szerződés *megkötésének helye*; ez pedig az ajánlat elfogadásának, illetve távollévők között az elfogadás elküldésének helye szerint igazodik.²²⁾

A gazdavédelmi rendeletek. A m. kir. miniszterium 3800/1932. M. E. számú rendeletének hatályát meghosszabbította a 4670/1932. M. E. számú rendelet. A rendeletek az ú. n. gazdavédelmi rendeletek, hivatalos címük „egyes gazdatartozások behajtásának ideiglenes korlátozása.” Szóval a hivatalos cím szerint is a rendelet tárgya egy bizonyos foglalkozási ágra, a gazdákra vonatkozik. Nem akarjuk itt bővebben szóvá tenni, hogy a mai szövevényes gazdasági összefüggések mellett az egyes osztályokra és rendekre kibocsájtott gazdasági intézkedések a többiekre is kihatnak és ilyen részleges moratórium azokra nézve, akik mint hitelezők szerepelnek, kétszeresen nyomasztó, mert míg egyrészt ők követeléseiket behajtani nem tudják, addig az ő hitelezőik a moratórium következtében előálló fennakadások folytán őket a másik oldalon még jobban szorongatják. De természetesen ezek a rendeletek a nyomasztó helyzetben lévő gazdákon sem segítenek, mert a gazdák megélhetése nincs azzal biztosítva, hogy nekik nem kell fizetniök, (bár ez sem áll a maga egészében), hanem nekik hitel és tőke kell, hogy gazdaságukat fenntartani és folytatni tudják és terményeik értékesítési lehetősége, anyagi erő ahhoz, hogy terményeik piacra dobásánál a kedvező pillanatot bevárhassák. Természetesen a kormány is csak ideiglenes, átmeneti intézkedésnek szánta e rendeleteket, bár a meghosszabbítás példája folytán félünk, hogy a végleges megoldás késni fog és az átmeneti intézkedés hosszabb időre állandósul. Már pedig a vérző seb

²⁰⁾ C. 859/1908. Jogi Hírlap magánjogi döntvénytár 189. oldal. M. M. T. 966. §.

²¹⁾ M. M. T. 957. §.

²²⁾ Jogi Hírlap magánjogi döntvénytár 191. oldal.

lekötése ugyan megakadályozza az elvérzést az orvos gyógyító beavatkozásáig, de hosszabb időre mindig távolabbi részekre terjedő elzsibbadást, sőt az egyes tagok táplálkozásának megszűnését és a tagok elhalását okozhatja. Ezt a kérdést meg kell oldani, a hosszú átmenet és jogbizonytalanság jobban árt a gazdasági és hiteléletnek, magának a gazdaosztálynak is, mint bármilyen kemény, erélyes, de végleges megoldás.

A rendelet nem elvi alapon, hanem a nyomasztó kényszer és szükség hatása alatt jött létre, viszont a különböző érdekek harcának nyomát viseli magán és ezért túlságosan részletező, kazuisztikus, bonyolult és az ezáltal bekövetkező jogbizonytalanság még jobban árt a forgalomnak, mintha az intézkedés kiméletlenebb, de egyszerűbb lett volna. Ha néhány hónapi moratoriumról van szó, ha ehhez a kétségtelenül patológikus intézkedéshez kell fordulni, akkor az legyen általános, a személyek és követelések köre, melyre vonatkozik, könnyen megállapítható. A rendelet e tekintetben, épen azért mert mindenkinek eleget akart tenni, nem választott szerencsés megoldást. A személyi kör megállapítása nagyon nehéz, a hitelező csak az eljárás során értesül róla, hogy adósa a kedvezmény alá esik, de maga az adós is csak a bírói döntés után tudhatja megnyugtatóan, hogy a kedvezmény őt megilleti. Az 1. §. 2. bekezdése, mely bizonyos feltételek esetén a beltelek tulajdonosának is megadja a kedvezményt, illetve a kerti és erdőgazdaság tárgyát képező ingatlan tulajdonosának is a földmívelési és pénzügyminiszter rendelete, vagy a mező- és szőlőgazdasági ingatlannal való összefüggés alapján, továbbá más foglalkozású személyeknek, ha a mezőgazdaságból származó jövedelme túlnyomó, sőt bizonyos esetben a mezőgazdasági munkabérből élő beltelek tulajdonosának is, ha nincs is mezőgazdasági ingatlana és ha ehhez hozzávesszük azt is, hogy a rendelet 9 §-a szerint az adóstársakra és kezesekre a személyi feltételeket külön-külön kell megállapítani, akkor azt hiszem minden további magyarázat nélkül átlátható, hogy se a hitelező, se az adós nem tudhatja, hogy mihez tartsa magát. Súlyosítja a helyzetet, hogy a kedvezmény igénybevétele különböző időpontokban az adós által teljesítendő adó és kamatfizetéstől van feltételezve (4. §.) és hogy az adós a hitelezőt a kedvezmény igénybevételenek szándékáról értesíteni rendszerint, kivéve a 27. §. esetét (mikor az adósságok a kataszteri tiszta jövedelem negyvenszeresét is meghaladják), nem tartozik és az eljárás bármely szakában, akár a felülvizsgálati, végrehajtási eljárás során is érvényesítheti.

A legnagyobb méltánytalanság, hogy e bizonytalanság

ellenére a kedvezmény alá tartozás esetén, amit a hitelező csak utólag tud meg, a kereset, a végrehajtás, sőt néha több tárgyalás költsége alól is az adóst mentesíti és így vagy a hitelezőt arra kényszeríti, hogy ezt saját ügyvédjének a magáéból térítse meg, mely esetben a hitelezővel szemben az intézkedés tőke vagy kamatelengedéssel egyenlő hatású, vagy pedig az ügyvéd a mai viszonyok mellett, hogy ügyfelét el ne veszítse, nem kéri költsége megtérítését. Ebben az utóbbi esetben az intézkedés méltánytalan, mert odasujt, hová nem akar, az ügyvédet fosztja meg végzett munkája ellenértékétől és a Pp. 18. §-a szerint olyan követelést enged el, melyre az ügyvédnek törvényes elsőbbsége van. (Így a rendelet 11. §. 1. és 5. bekezdése, 13. §. 1. bek. 15. §. 1. és 2. bek.) A 17. §. ugyanezt a bizonytalanságot teszi szabállyá a zárgondnok díjaira nézve. A meghosszabbító rendelet is elkésetten jelent meg és ismét per és végrehajtási cselekményeket, melyeket a hitelező esetleg az eredeti rendelet alapján tett, hatálytalanít.

Fokozza a bizonytalanságot, hogy a gazdavédelmi rendeleten kívül fennállanak különböző kedvezményeket és halasztásokat engedélyező földteherrendezési és egyéb szabályok, melyeknek egységesítése szintén kívánatos. A moratorium alól kivett követelések felsorolása szintén túlságosan részletező és több esetben a kivételt olyan körülményektől teszi függővé, melyről a hitelező nem tudhat, így az árútartozásoknál, ha az árú az adós vagy családtagjai életfentartási vagy ruházati szükségletei kielégítésére, vagy a folyó évi termelés céljára szolgált vagy a bíróság a halasztást a hitelezőre nézve méltánytalanul súlyos hátrányokkal járónak tartja.

Összegezve a mondottakat az átmeneti állapot állandósítása nem kívánatos. Végleges megoldást kell találni minél előbb. De esetleges átmeneti intézkedéseknek egyszerűeknek, könnyen áttekinthetőnek, hatályuk körét pontosan, minden kétségtől mentesen meghatározónak kell lenniök, úgyhogy hitelező, adós is tudja magát mihez tartani. Per-költségeket pedig csak az viselhet, aki vétkes eljárásával, jogellenes magatartásával azok felmerültére okot adott, de nem lehet a jogérvényesítést, melyet maga a rendelet megenged hátrányokkal sújtani. Az önhibáján bajba jutott adósnak halasztást adhatunk, de a jogát érvényesítő hitelezőt büntetéssel, költségviseléssel sújtani nem lehet.

Ifj. Dr. Szigeti László.